

В. М. Андреев,

к. держ. упр.,

Голова Профспілки працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6206-7740>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.1.118

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

V. Andreev,

PhD in Public Administration,

Chairman of the Trade Union of Construction and Construction Materials Industry Workers of Ukraine

LEGAL ASPECTS OF THE FORMATION AND ESTABLISHMENT OF PUBLIC SERVICE
RELATIONS IN THE PROCESS OF EXERCISE OF PUBLIC AUTHORITY

Автором досліджено важливий внесок публічно-службових відносин у сучасному суспільстві для ефективної діяльності державних структур та впровадження публічної влади. Окрім того, основний акцент робиться на системі правових аспектів, які формують структуру, функції та взаємодію публічних службовців та органів влади. Зазначено, що в Україні публічна служба ґрунтується на чітко визначених законах та нормативно-правових актах, що визначають основні принципи та вимоги для забезпечення ефективності та законності у цьому важливому секторі. У дослідженні проведено аналіз нормативно-правових актів України, спрямованих на регулювання публічно-службових відносин. Конституція України визначає основні принципи організації влади та права громадян, зокрема статті 42-43 регулюють публічну службу. Закон "Про державну службу" встановлює загальні принципи, умови вступу, правовий статус службовців та інші аспекти, але потребує уточнень щодо процедур. Закон "Про запобігання корупції" регулює протидію корупції в державних органах та публічних службах, але не вистачає чіткості в деяких визначеннях. Закон "Про вищу освіту" регулює питання підготовки висококваліфікованих спеціалістів, але може має недоліки у зв'язку зі зв'язком з ринком праці та можливістю застарілих програм. Закон "Про затвердження Загальних правил етичної поведінки" ставить загальні стандарти етичної поведінки, але може потребувати конкретизації та механізмів контролю. Закон "Про забезпечення функціонування української мови" визначає статус та застосування української мови, але може володіти відсутністю чітких механізмів в різних сферах. Визначено, що аналіз нормативно-правових актів України, що стосуються публічно-службових відносин, свідчить про наявність важливих інструментів для регулювання цієї сфери. Підкреслено, що важливо продовжувати вдосконалення законодавчої бази для забезпечення ефективного функціонування публічної служби та взаємодії органів влади з громадськістю.

The author investigated the important contribution of public-service relations in modern society to the effective operation of state structures and the implementation of public authority. In addition, the main emphasis is placed on the system of legal aspects that form the structure, functions and

interaction of public officials and authorities. It is noted that the public service in Ukraine is based on clearly defined laws and regulations that define the basic principles and requirements for ensuring efficiency and legality in this important sector. In the study, an analysis of normative legal acts of Ukraine aimed at regulating public-service relations was carried out. The Constitution of Ukraine defines the basic principles of the organization of power and the rights of citizens, in particular, Articles 42-43 regulate public service. The Law "On Civil Service" establishes general principles, conditions of entry, legal status of employees and other aspects, but requires clarifications regarding procedures. The Law "On Prevention of Corruption" regulates the fight against corruption in state bodies and public services, but lacks clarity in some definitions. The Law "On Higher Education" regulates the training of highly qualified specialists, but may have shortcomings in connection with the connection with the labor market and the possibility of outdated programs. The Law "On Approval of General Rules of Ethical Conduct" sets general standards of ethical conduct, but may require specification and control mechanisms. The Law "On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language" defines the status and use of the Ukrainian language, but may lack clear mechanisms in various areas. It was determined that the analysis of normative legal acts of Ukraine concerning public-service relations indicates the presence of important tools for regulating this sphere. It was emphasized that it is important to continue improving the legislative framework to ensure the effective functioning of the public service and the interaction of authorities with the public.

Ключові слова: Публічна служба, державні службовці, правова основа, законодавча база, корупція, вища освіта, українська мова, громадянське суспільство.

Key words: Public service, civil servants, legal basis, legislative basis, corruption, higher education, Ukrainian language, civil society.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема полягає в необхідності ефективного та демократичного формування та становлення публічно-службових відносин в реалізації публічної влади. Нерідко виникають питання стосовно доступності та прозорості процесів прийняття рішень, а також їхнього впливу на взаємодію влади з громадянами. Незважаючи на існуючу правову основу та етичні стандарти, існують виклики, пов'язані з прозорістю, ефективністю управління державними ресурсами, а також питаннями корупції та взаємодії з громадськістю. У зв'язку з цим, актуальною є необхідність аналізу та удосконалення законодавчої бази, спрямованої на забезпечення чесності та ефективності публічної служби, а також на вдосконалення механізмів контролю та відповідальності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Окремі проблеми ролі правових аспектів формування та становлення публічно-службових відносин в процесі реалізації публічної влади досліджували такі науковці, як: О. Дегтяр, Є. Іванов, В. Малиновський, Ю. Пайда, С. Серьогін, Н. Липовська, Є. Бородін, О. Акімов, М. Карпа, І. Недобор та інші.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз правових аспектів, що визначають формування та розвиток публічно-службових відносин у процесі здійснення публічної влади.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Публічно-службові відносини в сучасному суспільстві визнаються ключовим елементом ефективної роботи державних структур та реалізації публічної влади. Формування та становлення цих відносин тісно пов'язані із системою правових аспектів, які визначають структуру, функції, права та обов'язки публічних службовців, а також взаємодію органів влади з громадськістю.

Варто зазначити, що публічна служба в Україні ґрунтується на ретельно визначених законах та нормативно-правових актах, які викладають основи для функціонування та розвитку цього важливого сектору. Аналізуючи офіційні документи, можна визначити основні принципи та вимоги, які покладаються на представників публічної служби та органи влади для забезпечення ефективності та додержання законності в галузі публічного сектору.

Варто розглянути, що Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [4], є ключовим правовим документом, який визначає фундаментальні принципи організації влади та права громадян. Розглядаючи правові аспекти формування та становлення публічно-службових відносин в процесі реалізації публічної влади, статті 42-43 Конституції України становлять ключовий юридичний фундамент для структури та функціонування публічної служби. Ці статті визначають основні правові принципи, які регулюють взаємовідносини між

Таблиця 1. Основні закони та нормативно-правові акти, що регулюють публічну службу в Україні

Нормативно-правовий акт	Дата	Короткий опис	Прогалини (недоліки)
Конституція України [4]	№ 254к/96-ВР, 28 червня 1996 році	визначає основні принципи організації влади та права громадян. Статті 42-43 регулюють публічну службу	немає значущих недоліків
«Про державну службу» Закон України [9]	№ 889-VIII, від 10 грудня 2015 року	встановлює загальні принципи державної служби, умови вступу, правовий статус службовців, систему оцінки діяльності та інші аспекти	потребує уточнень щодо процедур
«Про запобігання корупції» Закон України [11]	№ 1700-VII, 14 жовтня 2014 року	регулює питання протидії корупції в державних органах та публічних службах.	не вистачає чіткості в деяких визначеннях
«Про вищу освіту» Закон України [8]	№ 1556-VII, 01 липня 2014	регулює питання підготовки висококваліфікованих спеціалістів	недостатній зв'язок з ринком праці, можливість застарілих програм навчання
Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування [12]	№ 158, 05 серпня 2016	встановлення загальних стандартів етичної поведінки та сприяння формуванню позитивного іміджу державної служби та місцевого самоврядування	можуть полягати у його загальності та відсутності конкретних механізмів контролю за дотриманням етичних стандартів
«Про забезпечення функціонування української мови як державної» Закон України [10]	№ 2704-VIII, 25 квітня 2019	визначає статус та застосування української мови як державної. Встановлює правила використання державної мови в державних установах та в інших сферах життя	відсутність чітких механізмів та процедур використання державної мови в різних сферах

Джерело: таблиця модифікована автором [13, с. 384].

державними службовцями та владною структурою в виконання державних функцій.

Стаття 42: визначає принципи, на яких ґрунтується публічна служба, зокрема прозорість, професіоналізм, та відсутність перешкод для службовців у виконанні їхніх обов'язків.

Стаття 43: регулює порядок формування та управління кадрами у публічній службі, визначає засади діловодства та встановлює, що публічна служба є різновидом громадської діяльності.

Ці статті надають основні рамки для: визначення принципів публічної служби, кадрової політики, забезпечення недоторканності службовців. Отже, ці всі положення є фундаментальними у формуванні публічно-службових відносин та покладають основи для реалізації публічної влади в державі.

Слід додати, що Закон України "Про державну службу" від 10 грудня 2015 року № 889-VIII [9], є ключовим законодавчим актом, який регулює функціонування та діяльність державних службовців у процесі формування та становлення публічно-службових відносин в рамках реалізації публічної влади.

Вчений О. Акімов висловлює переконання, що основні характеристики та аспекти цього закону визначають його ключовий внесок у правове регулювання сфери, яку він охоплює:

— визначення основних принципів державної служби: встановлює ключові принципи, що лежать в основі функціонування державної служби та формують її правовий статус у системі публічної влади;

— процедури відбору та призначення на посади: документ регламентує правові аспекти відбору та призначення державних службовців, гарантуючи об'єктивність та кваліфікований відбір;

— встановлення прав та обов'язків службовців: закон деталізує права та обов'язки державних службовців, створюючи взаємодії з іншими структурами влади для їхньої службової діяльності та взаємодії з іншими органами влади;

— етичні стандарти та моральні норми: включає положення, що регулюють етичні стандарти та моральні норми для забезпечення високих стандартів поведінки державних службовців;

— гарантії соціального захисту: передбачає гарантії та пільги, спрямовані на соціальний захист державних службовців та покращення їхнього благополуччя;

— контроль та відповідальність: визначає механізми контролю та встановлює відповідальність за порушення законодавства в галузі державної служби [1, с. 133—138].

Отже, Закон спрямований на стабільне та ефективне функціонування системи державної служби, що впливає на розвиток публічно-службових відносин та реалізацію публічної влади в Україні.

Доречно наголошено, що Закон України "Про запобігання корупції" від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [11], є ключовим юридичним актом, спрямованим на виявлення, запобігання та припинення корупційних проявів в публічній службі. Він встановлює правовий механізм для забезпечення чесності, ефективності та високих стандартів професійної поведінки серед службовців. Зокрема, закон визначає процедури декларуван-

ня доходів, контроль за конфліктом інтересів, та встановлює механізми відповідальності за порушення антикорупційних норм. Такий правовий інструмент відіграє важливу роль у формуванні чистих та ефективних публічно-службових відносин в контексті реалізації публічної влади в Україні.

Варто зазначити, що Закон України "Про вищу освіту" від 01 липня 2014 року № 1556-VII [8] встановлює правову основу для організації та функціонування системи вищої освіти в Україні. Закон визначає права та обов'язки учасників освітнього процесу, механізми здобуття освіти, а також регулює взаємодію між вищими навчальними закладами та державою. У формування та становлення публічно-службових відносин, цей закон може також визначати вимоги до освіти для державних службовців та їхню подальшу професійну підготовку.

Слід наголосити, що затвердження загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування прийнятий 5 серпня 2016 року під номером 158 [12], є ключовим документом у формуванні та становленні публічно-службових відносин в процесі реалізації публічної влади в Україні. Він визначає загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Отже, акт законодавства ставить високі стандарти моралі та професійної етики для представників публічної влади, сприяючи підтримці інтегритету, доброчесності та високого рівня відповідальності в їхній службовій діяльності. Він не лише уточнює основні принципи етичної поведінки, але і регулює сферу конфлікту інтересів, забезпечуючи не перешкоджання а об'єктивність у прийнятті рішень.

Враховуючи його важливість, закон слід розглядати як необхідну складову для формування ефективних та етичних публічно-службових відносин в реалізації публічної влади в Україні.

Важливо на думку М. Карпа розглянути Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" від 25 квітня 2019 № 2704-VIII [10], який визначає основні принципи і механізми для забезпечення функціонування української мови як державної, а це може впливати на публічні службовці та інші посадові особи в їхній роботі та взаємодії з громадськістю.

Основні положення закону включають:

- офіційний статус української мови: закріплює українську мову як єдину офіційну мову держави, що підтримує та розвиває її використання в усіх сферах життя;

- захист прав індивіда на використання української мови: надає гарантії для громадян на вільне використання української мови у всіх аспектах свого життя, включаючи освіту, роботу та обслуговування в органах влади та публічних установах;

- положення про умовний контроль у сферах державної діяльності: встановлює механізми мовного контролю в офіційних документах, комунікаціях, трансляціях та інших сферах державної діяльності для забезпечення дотримання мовних норм;

- підтримка розвитку української мови: сприяє заходам з підтримки та розвитку української мови, вклю-

чаючи стимулювання мовної освіти, вивчення та використання української мови в різних сферах суспільства [3, с. 143—152].

Отже, цей закон встановлює основні принципи та механізми для захисту та розвитку української мови як державної, маючи потенційний вплив на дії та комунікацію публічних службовців та інших посадових осіб у їхній роботі з громадськістю.

Слід зазначити, що при аналізі правових аспектів формування та становлення публічно-службових відносин в процесі реалізації публічної влади можна визначити, що законодавчі норми є визначальними для організації та функціонування публічної служби. Ці нормативно-правові акти встановлюють засади прозорості, об'єктивності та відповідальності, надаючи чітку основу для взаємодії між державними службовцями та громадянами. Вони спрямовані на забезпечення ефективності та справедливості в діяльності державних структур, а також на розвиток публічно-службових відносин на основі високих стандартів етики та моралі [6, с. 113—117].

Зазначено, що законодавчі акти докладно регламентують права та обов'язки службовців, процедури відбору, систему етичних стандартів, а також механізми контролю та відповідальності. Зокрема, вони визначають роль держави у забезпеченні функціонування української мови, запобіганні корупції та забезпеченні якісної вищої освіти.

Отже, завдяки цим нормативам українська система публічної служби може ефективно відповідати викликам сучасного суспільства, забезпечуючи громадянам високий рівень обслуговування та взаємодії з органами влади.

ВИСНОВОК

Таким чином, проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що у висвітленні правових аспектів формування та становлення публічно-службових відносин в Україні виявлено ключові нормативні акти, які визначають роль, права та обов'язки державних службовців. Закони формують правову основу для публічної служби, встановлюючи прозорість, етичні стандарти та систему відповідальності. Ці закони сприяють побудові ефективної та відповідальної системи управління, що відображає важливі принципи демократії, відкритості та громадянського участі.

Отже, ця правова база визначає розвиток публічної служби, сприяє її вдосконаленню та забезпечує сучасний стандарт державного управління сучасного суспільства.

Література:

1. Акімов О. О. Концепт системогенезу професійної діяльності державних службовців. Інвестиції: практика та досвід. № 23, 2018 р. С. 133—138. (дата звернення 23.10.2023).
2. Іванов Є. В. Історія зародження та розвитку державної служби України в контексті викликів сьогодення. Теорія та історія публічного управління. № 2, 2021 р. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/4.pf (дата звернення 23.10.2023).

3. Карпа М. Компетенційний підхід до розвитку публічної служби: концептуальні аспекти. Ефективність державного управління. № 4, 2017 р. С. 143—152 (дата звернення 23.10.2023).

4. Конституції України від 28 червня 1996 році № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

5. Малиновський В. Я. Публічна служба в Україні: підручник. Київ: Видавничий дім "Кондор", 2018 р. С. 312.

6. Недобор І. В Теоретичні основи становлення публічної служби в Україні. Механізми державного управління. № 1, 2018 р. С. 113—117 URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/23.pdf (дата звернення 23.10.2023).

7. Пайда Ю. Ю. Сутність та специфіка співвідношення органів публічної адміністрації з іншими галузями права. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. № 1, 2021 р. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/14.pdf

8. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>

9. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

10. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 № 2704-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

11. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1700-18>

12. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування від 05 серпня 2016 року № 158 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1203-16>

13. Серьогін С. М., Липовська Н. А., Бородин Є. І. Публічна служба. Дніпро. ГРАНІ, 2019 р. С. 384 URL: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162886/2019_9_Publicna_sluzhba_2_2019.pdf?sequence=1

References:

1. Akimov, O. O. (2018), "The concept of the system genesis of the professional activities of public servants", *Investytsii: praktyka ta dosvid*. vol. 2, pp. 133—138.

2. Ivanov, Ye. V. (2021), "History of the origin and development of the civil service in Ukraine in the context of the challenges of today", *Teoriia ta istoriia publichnoho upravlinnia*, vol. 2, available at: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/4.pdf (Accessed 23 October 2023).

3. Karpa, M. (2017), "Competency-based approach to public service development: conceptual aspects", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*. vol. 4, pp. 143—152.

4. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 23 October 2023).

5. Malynovskyi, V. Ya. (2018), *Publichna sluzhba v Ukraini: pidruchnyk* [Public service in Ukraine: a textbook], Vydavnychiy dim "Konдор", Kyiv, Ukraine.

6. Nedobor, I. V (2018), "Theoretical foundations of the formation of public service in Ukraine", *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia*. vol.1, pp. 113—117 available at: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/23.pdf (Accessed 23 October 2023).

7. Paid, Yu. Yu. (2021), "The essence and specific features of interaction of public administrative bodies with different areas of law", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*, vol. 1, available at: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/14.pdf (Accessed 23 October 2023).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On higher education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18> (Accessed 23 October 2023).

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "About civil service", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (Accessed 23 October 2023).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state language", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (Accessed 23 October 2023).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On prevention of corruption", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1700-18> (Accessed 23 October 2023).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On approval of the General Rules of Ethical Behavior of Civil Servants and Local Self-Government Officials", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1203-16> (Accessed 23 October 2023).

13. Serohin, S. M., Lypovska, N. A., and Borodin, Ye. I. (2019), *Publichna sluzhba* [Public service] HRANI, Dnipro, Ukraine, available at: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162886/2019_9_Publicna_sluzhba_2_2019.pdf?sequence=1 (Accessed 23 October 2023).
Стаття надійшла до редакції 13.12.2023 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663